

Ikämiehiä halvalla

TIMO KARJALAINEN

Seuraavat faktat kuvaavat keskimääräistä tilannetta eli tavallista suomalaista miestä ja naista oman sukupuolensa keskivertona.

Aina tilastoinnin alusta eli vuodesta 1751 nykyyhteen saakka eli lähes 250 vuoden ajan suomalaisen vastasyntyneen tyttölapsen elinajanodote on ollut varsin tasaisesti noin 10 prosenttia pitempi kuin poikalapsen.

Vuonna 2004 suomalaismiesten kuoliniän aritmeettinen keskiarvo oli 70 ja naisten 79 vuotta. Kuolleilla miehillä oli siten elinvuosia yhteensä 221 000 vähemmän kuin naisilla. Suurin osa oli miesten menettämiä eläkevuosia. Jos arvotamme kaikkien suomalaisten elinvuodet samanarvoisiksi jakamalla vuoden 2004 kansantulon (125,2 miljardia euroa) elinvuosien määrällä, elinvuoden arvo oli 23 900 euroa. Näin laskien miesten menettämien elinvuosien arvo naisiin verrattuna oli vuodessa 5,3 miljardia euroa. Elinajan odotetta koskevasta aikasarjasta voi päätellä, että miesten menetykset suhteessa kansantuloon ovat samaa suuruusluokkaa, nelisen prosenttia vuodesta toiseen.

Stakesin tutkimus osoittaa, että pääosin veroista rahoitetut julkisen sairauden- ja terveydenhuollon menot olivat 10,2 miljardia euroa ja julkisen vanhustenhuollon menot 1,6 miljardia euroa vuonna 2002 eli yhteensä 11,8 miljardia euroa. Naisiin tästä kohdistui 7 miljardia ja miehiin 4,8 miljardia. Miesten tappiot vuodessa olivat siis 2,2 miljardia (Hujanen & al. 2004). Miesten ja naisten rahoitusosuuksia edellä mainituissa palveluissa on mahdotonta laskea tarkasti. Verojärjestelmämme sumeus estää objektiivisesti havaitsemasta, keiltä kyseisiin palveluihin kohdennetut verot on peritty. Voimme kuitenkin päätellä, että suurin osa palveluihin käytetyistä veroista on peritty miehiltä, kuten myös suurin osa vanhuuseläkkeisiin käytetyistä varoista.

Ensinnäkin miehet maksavat enemmän kuin naiset tuloveroja ja pakollisia eläkevakuutusmak-

suja, koska miesten ansiotulot ovat neljänneksen suuremmat kuin naisilla. Toiseksi miehet maksavat kulutusrakenteensa takia todennäköisesti myös muita veroja enemmän kuin naiset. Miesten suosimat hyödykkeet, auto, bensiini, alkoholi ja tupakka, ovat Suomessa raskaasti verotettuja. Näillä hyödykeveroilla rahoitetaan myös muita julkisia palveluja, kuten teitä ja muuta yhteiskunnan infrastruktuuria. Kolmanneksi miesten naisia keskimäärin lyhyemmästä elämästä kohdistuu välillisiä taloudellisia hyötyjä naisille. Näiden hyötyjen selventämiseksi ihmisen vanhuuseläkejako on syytä jakaa kahteen pääosaan, joita kutsun kolmanneksi ja neljänneksi elämäksi.

Sisäiset perinnöt

Kolmannessa elämässään eläkeläinen nauttii aktiiviaikanaan maksamistaan sekä työnantajan hänen puolestaan maksamista eläkemaksuista ja niiden tuotoista ”myöhennettynä ansiona”, ellei ole jo kuollut ennen eläkeikää. Kolmas elämä päättyy sillä hetkellä, kun eläkemaksujen ja niiden tuottojen yhteissumma on yhtä suuri kuin yksilön nauttimien kuukausieläkkeiden yhteissumma. Voi ajatella, että kolmannessa elämässään eläkeläinen käyttää ”omalta eläketililtään” vanhuuden varoja. Tällaista yksilöllistä eläketiliä ei Suomessa kuitenkaan ole käytössä, eikä yksilö voi siis vapaasti nostaa vanhuudenturvan ”säästövarojaan” eläketililtään. Jakojärjestelmän periaatteen mukaisesti yksilön ”säästämistä” eläkevaroista suurin osa on jo käytetty aiemman sukupolven eläkkeisiin. Kuitenkin voimme laskennallisesti määrittää sen ajankohdan, jossa yksilön ”eläketilille” maksetut eläkemaksut todellisine tai laskennallisine tuottoineen ovat loppuun kulutetut. Tästä alkaa yksilön neljäs elämä, jolloin yksilöä voi pitää eläkejärjestelmän ”voittajana”.

Karkeasti arvelleen neljäs elämä alkaa noin 10 vanhuuseläkevuoden jälkeen. Tarkempaa tietoa Suomessa ei ole laskettu tai tietoa ei ole ainakaan julkistettu. Suuri osa ikäihmisen sairauden- ja terveydenhuollon sekä julkisen vanhustenhuollon kulutuksesta painottuu neljälönteen elämään. Tällöin eläkeläiselle maksettuja eläkkeitä ei enää voi katsoa myöhennetyiksi ansioiksi tai eläkeläisen ”eläketililleen säästämiksi” varoiksi. Neljänneen elämän eläkkeet ovat puhtaita sosiaalisia tulonsiirtoja. Kyse on eläkejärjestelmän häviäjiltä eläkejärjestelmän voittajille maksettavista tulonsiirroista.

Tietyllä hetkellä tulonsiirrot kohdistuvat seuraavasti. Neljättä elämäänsä elävien laskennallista ”eläketilien alijäämää” kompensoidaan nuorempana kuolleiden ihmisten laskennallisten ”eläketilien ylijäämistä”. Näitä varallisuuden siirtoja kutsun eläkejärjestelmän ”sisäisiksi perinnöiksi”. Voittajien alijäämää kompensoidaan jakojärjestelmän periaatteen mukaisesti myös nuoremman sukupolven maksamista eläkemaksuista sen lisäksi, että nuorempi sukupolvi maksuillaan rahoittaa myös osittain omat eläkkeensä.

Dynaamisesti tarkasteltuna eli vuosikymmeniä mittaisessa vanhuudenturvan riskintasauksen virrassa keskimääräistä nuorempana kuolevat ja keskimääräistä lyhyempiä eläkejaksia nauttivat ihmiset ja ihmisryhmät rahoittavat keskimääräistä pitempään eläkkeellä elävien ihmisten ja ihmisryhmien laskennallisen eläketilin alijäämän neljännessä elämässä. Näin ollen tavalliset suomalaiset miehet mahdollistavat lyhyemmällä elämällä sekä tulo- ja kulutusveroja ja veroihin verrattavia pakollisia eläkevakuutusmaksuja maksamalla keskimääräistä pitempään elävien elämää.

Varallisuuden virtaa voi kuvata myös seuraavasti. Kun tavalliset ”Ville Virtaset” potkaisevat tyhjää, kun heiltä loppuu kolmannessa elämässä elämän virta, heidän kuvitteellisella eläketilillään vielä oleva ikään kuin kuluttamaton eläkevarallisuus ei katoa heidän mukanaan tyhjyyteen eikä siirry lähiperillisille. Varallisuus siirtyy pitempään elävien saman sukupolven ihmisten hyväksi tavalla, josta meillä ei nyt ole riittävästi objektiivista faktatietoa. Eläkejärjestelmän sisällä jaetaan perintöjä, jotka ovat luonteeltaan verrattavissa tavallisiin perintöihin.

Nuorempana kuolevat siis mahdollistavat pitempään eläville sekä tuloja että kulutusta neljännessä elämässä. He mahdollistavat suuren osan pitempään elävien lakisääteisistä eläkkeistä, van-

huden verorahoitteisista sosiaali- ja terveyspalveluista, näiden maksamista tulo- ja kulutusveroista sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen asiakasmaksuista. Nuorempana kuolevat mahdollistavat myös osittain sen, että pitkään elävät voivat jättää lapsilleen tai lapsenlapsilleen perintöjä.

Vipuvaikutus

Vanhuudenturvassa on kyse eräänlaisesta vipuvaikutuksesta. Kun julkinen valta kohdistaa lakisääteisiä eläkkeitä sekä julkisia sosiaali- ja terveyspalveluja vivun toiseen päähän neljättä elämäänsä elävien ikäihmisten hyväksi, tämä sinänsä hyvä asia aiheuttaa paineita korottaa verotusta, joka pitkässä ylisukupolviossa elämän virrassa kohdistuu raskaammin vivun toisessa päässä oleviin nuorempana kuoleviin. On siis olemassa vaara, että säännönmukaisesti nuorempana kuolevat ihmisryhmät pakotetaan laeilla vaivihkaa ja tietämättään hyvinvointivaltion nimissä rahoittamaan itseään parempionnisten ja parempiosaiten ihmisten vanhuudenturvaa.

Arvioin karkeasti edellä esiteltyjen tosiseikkojen avulla, että vuonna 2002 miesten rahoitusosuus terveydenhoidon ja vanhustenhuollon palveluissa oli 1,6 miljardia euroa naisten rahoitusosuutta suurempi. Palvelujen kulutus ja rahoitus yhteenlaskettuna miesten tappiot naisiin nähden olivat siis näissä turvan muodoissa $2,2 + 1,6 = 3,8$ miljardia euroa vuodessa.

Eläketurvakeskuksen mukaan vanhuuseläkkeitä ja leskeneläkkeitä maksettiin 12,3 miljardia euroa vuonna 2004. Vaikka miesten kuukausieläkkeet ovat noin kolmanneksen suuremmat kuin naisten, näitä eläkkeitä maksettiin miehille 0,9 miljardia euroa vähemmän kuin naisille miesten keskimäärin lyhyemmän eliniän ja erityisesti eläkkeen nautinta-ajan lyhemmyyden takia. Verojärjestelmämme tapaan myöskään lakisääteisen eläkejärjestelmämme sumea rakenne ei salli saada objektiivista tietoa eläkerahoituksen todellisesta kohdentumisesta. Samalla tavalla kuin terveydenhoidon ja vanhustenhuollon palvelujen kohdalla voi tässäkin arvioida, että miehet rahoittivat näitä eläkkeitä 1,3 miljardia euroa naisia enemmän. Yhteensä miesten tappiot vanhuus- ja leskeneläkkeissä olivat siis $0,9 + 1,3 = 2,2$ miljardia euroa vuodessa. Naisten euro on työelämässä 80 senttiä suhteessa miehen ansaitsemaan euroon. Miesten vanhuuseläkejärjestelmään pakosta sijoitta-

man rahan tuotto on noin 70 senttiä, jos naisten sijoittaman rahan tuotto on euro.

Kun miesten lyhyemmän eliniän menetykset lasketaan yhteen niiden tappioiden kanssa, jotka miehet ”kuittaavat” sekä julkisten terveydenhoidon ja vanhustenhuollon palvelujen käytöstä että vanhuus- ja leskeneläkkeiden kulutuksesta ja rahoituksesta, saamme miesten kokonaistappioiden suuruusluokaksi $5,3 + 3,8 + 2,2 = 11,3$ miljardia euroa vuodessa 2000-luvun alussa. Tappio on 9 prosenttia vuoden 2004 nettomääräisestä kansantulosta.

Tietenkin voimme kiistellä laskentaperusteista, esimerkiksi siitä, mikä on oikea raha-arvo eli vaihtoehtoiskustannus ihmisen menettämälle elinvuodelle. Miten otamme huomioon naisten miehiä pienemmän ansiotason sekä naisten ilmeisesti keskimäärin miehiä suuremmat työelämän ulkopuoliset hoito- ja kasvatusvastuut pienten lasten hoidossa ja uuden sukupolven kasvattamisessa? Kuitenkin objektiivinen totuus vanhuudenturvassa on pääpiirteissään selvä. Miesten tappiot lakisääteisessä vanhuudenturvassa ovat niin suuret naisiin verrattuna, että niitä ei kannata ohittaa olankohautuksella.

Suuruusluokaltaan edellä kuvattu tasa-arvo-ongelma on verrattavissa sukupuolten ansiotason erojen ongelmaan. Ansiotasoerot johtuvat ensisijassa (työ)markkinoiden arvostuksista. Perinteisiä naisten ammatteja, kuten hoito- ja hoiva-alan ammatteja, arvostetaan vähemmän kuin miesten ammatteja. Ensisijassa tästä ihmisten luomasta asiasta johtuu se, että naisten euro on 80 senttiä. Kun eri ammattien arvostuserot vakioidaan ja kun vertaamme saman työn ansiotasoeroja sukupuolten välillä, erot kaventuvat viiteen prosenttiin. Vastaavasti pitkän elämän mahdollisuus ei ole eri syistä miehillä sama kuin naisilla. Nykynaiset kuolevat keskimäärin noin 80-vuotiaina ja miehet 70-vuotiaina. Joko miehet eivät rakasta elämänsä eli elävät epäterveellisesti, tai sitten on olemassa ihmisistä riippumattomia syitä, esim. biologisia syitä, jotka pakottavat tavallisen suomalaisen miehen naista nuorempaan hautaan. Sosiaalisissa asioissa syy- ja seuraussuhteet ovat aina mutkikkaita, mutta seuraava on fakta. Se, minkä naiset menettävät työmarkkinoilla ansiotulossa ja rahassa ja niistä riippuvassa sosiaaliturvassa, näyttää korvautuvan lisäelinvuosina.

Tavalliset Suomen miehet siis pitävät yllä naisille keskimäärin suosiollisempaa ikääntyneiden lakisääteisistä sosiaaliturvaa kolmella systemaatti-

sella tavalla. Miehet kuolevat keskimäärin naisia nuorempina. Miehet kuluttavat keskimäärin naisia vähemmän verorahoitteisia terveydenhuollon ja vanhustenhuollon palveluja sekä vanhuuden eläkkeitä. Kolmanneksi miehet maksavat keskimäärin ”liian” korkeita eläkevakuutusmaksuja ja veroja todelliseen pitkäikäisyyden ”riskiinsä” nähden. Miesten todellinen riski on pikemminkin alttius lyhyeen kuin pitkään elämään. Miesten maksamat verot ovat ”liian” suuret suhteessa miesten kuluttamiin terveydenhuollon ja vanhustenhuollon palveluihin.

Vanhuudenturva riskintasausjärjestelmänä

Tilastoista ja tutkimuksista saamme vain pintatietoa siitä, miten sosiaaliset asiat ovat. Hankalampi asia on se, *miksi* asiat ovat niin kuin ovat ja mitä osin asiat voisivat olla toisin. ”Oikeita” vastauksia etsiessämme joudumme puntaroimaan syvällisiä seikkoja.

Sosiaaliset tosiseikat on syytä jakaa luonnon luomiin koviin faktoihin sekä ihmisten luomiin heikompiin faktoihin. Kovat faktat joko eivät voi olla toisin, kuten fysiikan luonnonlait, tai kuvaavat todennäköisiä sääntöjä, jotka ovat ihmisistä riippumattomia, kuten evoluutio eli luonnon valinta.

Onko luonnon valintaa, että suomalaisen vastasyntyneen poikalapsen elinajanodote on jämähtänyt noin 10 prosenttia tyttölapsen elinajanodotetta lyhyemmäksi? Entä WHO:n tutkimustulos vuodelta 2006, jonka mukaan vanhoissa teollistuneissa yhteiskunnissa naisilla on miehiä suurempi biologinen etu hengissä säilymiselle kaikissa ikäryhmissä? (Whitehead & Dahlgren 2006.) Minkä merkityksen annamme näille havainnoille sosiaaliturvamme ja eritoten vanhuudenturvamme rakenteita objektiivisesti arvioitaessa ja kehitettäessä? Jos tai kun ihmisistä riippumattomat kovat faktat, kuten luonnonlait tai todennäköisyyksien säätely luonnon valinta, ovat ristiriidassa sosiaaliturvalainsäädäntömme rakenteiden ja pyrkimysten kanssa, kumpi taipuu, luonto vai ihminen?

Kannattaa käsitteellisesti selvittää, miten lakisääteinen vanhuudenturvamme riskintasausjärjestelmänä *todella toimii*.

Kun ihminen vaikkapa keski-ikässä sairastuu, vammautuu tai tulee muusta syystä työkyvyttö-

mäksi, juuttuu pitkäaikaistyöttömäksi, ihmisen talo tai pinna palaa lopullisesti, ihminen kohtaa aidon vahingon. Tällaisia aitoja vahinkoja ihmiset pyrkivät luonnostaan välttämään. Tämän takia yhteisvastuullisesti rahoitetut vahinkovakuutukset ovat kaikkien etu. Kaikkien kannattaa maksaa vakuutusmaksu, koska niillä voidaan rahoittaa solidaarisesti epäonnisen kohtaama vahinko. Ja jos kaikki vakuutetut elävät kohtuullisen säällisesti, puhdas sattuma, johon kukaan ei ole syyllinen, valitsee sen, joka aidon vahingon kohtaa. *Näin kaikki vakuutusjärjestelyssä mukana olevat voittavat* edellyttäen, että vakuutuksen järjestäjä ei ota itselleen kohtuuttomia voittoja. Tämän rahastuksen voi vapaa kilpailu estää. Tähän perustuu keskinäisen vakuutuksen yleinen hyöty. Rationaalisessa yhteiskunnassa vakuutukset laajenevat jatkuvasti uusille elämänoille.

Lakisääteinen vanhuudenturva ja erityisesti lakisääteinen vanhuuseläkevakuutus on kuitenkin yksilön eli vakuutetun kohteen näkökulmasta monissa suhteissa käänteinen puhtaalle vahinkovakuutukselle. Silloin, kun lähes kaikki vakuutetut kohtaavat ”vahingon”, esim. siirtyvät eläkkeelle kukin aikanaan, ja vakuutetuilla on kykyä ja halua kohdata ”vahinko”, siis halua elää niin pitkään kuin mahdollista, vahinkovakuutuksen periaatteet eivät toimi. Vakuutusteorian näkökulmasta nämä mainitut kannusteet ovat ”väärinpäin”. Vahinko eli pitkä elämä ei ole vakuutettujen välttämä, vaan kaikin keinoin tavoittelema asia. Tämän takia todelliset yksityiset vakuutusyhtiöt (työeläkeyhtiöt ovat julkisyhteisöjä, koska ne voivat käyttää verotukseen verrattavaa pakkovaltaa rahoituksensa takaamiseksi) eivät voi vararikon pelossa luvata vakuutuksen ottajille kattavia vanhuudenturvan vakuutuksia, vaan tyytyvät paikkaamaan lakisääteistä turvaa sieltä täältä. Vanhuudenturvan pääriskin kantoon kykenee Suomessa näemmä vain julkinen valta, jolla on valta periä lähes kaikilta pakolla vakuutusmaksut esim. erittelemättä ihmisiä lyhyt- tai pitkäikäisiin ryhmiin.

Olemme hyvinvointivaltiossa ehkä tuodittautuneet siihen ajatukseen, että julkisen vallan kasnan kautta pakolla kuljetettavat tai kierrätettävät verovarot ja niihin verrattavat pakolliset eläke- ja sosiaaliturvamaksut olisivat ”itsestään selvästi” epäonnisia ja huono-osaisia tukevia, sosiaalisesti hyvin perusteltuja riskintasaajajärjestelyjä. Näin on ehkä ollut, mutta ei se ole tae sille, että niin olisi välttämättä myös tulevaisuudessa. Maailma

muuttuu. Riskit muuttuvat ja riskien hallintakeinot muuttuvat.

Sosiaalisesti perustellusta järjestelystä on kyse vain, jos *kiistattomat objektiiviset faktat osoittavat*, että kyse on sellaisesta. Niin kauan kuin lakisääteisen vanhuudenturvamme riskintasaamisen mekanismit ovat nykytapaan hyvin epäselvät, niin kauan huono-osaisilla ja huono-onnisilla vakuutetuilla on aihetta epäillä, että heidän usein työllä ja vaivalla ansaitsemaansa varoja saatetaan siirtää mustassa laatikossa heitä parempiossaisten ihmisten hyväksi ilman kunnollisia perusteluja.

Reilussa vahinkovakuutuksessa vakuutusmaksun tulisi vastata yksilön todennäköisesti kohtamaan vahingon arvoa. Eli se, joka *todennäköisesti* menettää vahingossa paljon, maksaa suuremman maksun kuin se, joka todennäköisesti menettää vähemmän. Tätä periaatetta ei nyt sovelleta lakisääteisessä vanhuudenturvassamme. Se voi olla hyvä tai huono asia.

Tuntuu kuin lainsäätäjämme olettisivat, että luonto olisi antanut kaikille ihmisille ja ihmisryhmille syntyessään samat eväät pitkään elämään, samat mahdollisuudet eläkepäiviin, kohdellut reilusti köyhiä ja rikkaita, miehiä ja naisia, syntymästään saakka vammaisia ja pitkäaikaissairaita, pitkäikäisyyden geenit perineitä, antanut samat mahdollisuudet kevyen ja raskaan työn tekijöille, koulutetuille ja kouluttamattomille, pohjalaisille ja pohjoiskarjalaisille, jo syntyessään syrjäytyville ja hopealusikka suussaan syntyneille. Ei näin ole. Luonto ei ole tasa-arvoinen, oikeudenmukainen eikä oikeamielinen. Nämä hyveet voivat olla vain ihmisyhteisöllä ja sen luomilla sosiaaliturvajärjestelmillä edellyttäen, että faktat tukevat näitä käsityksiä.

Suomalaisille tarjotaan nyt ehkä harhakuvaava ”reilusta” julkisen vallan laeillaan luomasta vanhuudenturvajärjestelmästä, joka nojautuu lähökohdiltaan tasa-arvoisten ihmisten yhtäläisiin mahdollisuuksiin hyötyä vanhuuden sosiaaliturvasta ja jossa vain puhdas sattuma määräisi lakisääteisen vanhuudenturvapelin voittajat ja häviäjät. Järjestelmän sumea rahoitus ja tilinpidon epä-määräisyys ruokkivat tätä harhakuvaavaa.

Miten riskit pitäisi jakaa?

Sumuverhon taakse on piilotettu sekin tosiasia, että lakisääteinen vanhuudenturvamme rahoitetaan nyt pääosin miesten työstä ja kulutuksesta

perityistä veroista ja niihin verrattavista pakollisista eläkevakuutusmaksuista. Järjestelmän epäreilu rahoitus ei siis johdu luonnonlaeista tai luonnon valinnasta, vaan säättämistämme sosiaaliturvalaeista, jotka on ehkä säädetty luonnon luomia faktoja juuri tutkimatta. Kannattaa siis faktoin selvittää, miten vanhuudenturvan riskit *todella jaetaan*. Ketkä hyötyvät ja ketkä kärsivät? Ja mistä syystä? Sen jälkeen meillä on vankempaa faktapohjaa yhdessä puntaroida, miten vanhuudenturvan riskit *pitäisi jakaa* ihmisten kesken.

Tarvitsemme vankempaa tieteellistä perustaa, joka tunnistaa ja tunnustaa sen, että sosiaalisissa asioissa ihmisten luoma normatiivisuus on kaiken sosiaalisen läpitunkemaa. Sosiaalisessa maailmassa objektiiviset faktat kuvaavat osittain ihmisten luomia normeja ja, mikä tärkeintä, toimivat osittain kuin normit. Päättäjien tilaamat eli haluamat objektiiviset empiiriset faktat viestittävät meille: Tämä on hyvää tai oikein, tuo on huonoa, pahaa tai väärin. Tätä on syytä normein säädellä suuntaan tai toiseen. Tällöin kannattaa tarkkaan puntaroida, mikä on perusteltu normisääntelyn suunta ja mikä on normien osuus tässä kehityksessä.

Kannattaa selvittää, miksi naiset elävät kauemmin kuin miehet. Kuluttavatko perinteiset miesten työt tekijöitään enemmän kuin naisten työt? Mitä hyötyä on kilpailussa häviämisestä? Kilpailutaloudessa häviö kohtaa luultavasti ihmisten enemmistöä. Onko sopuisa yhteistyö ja rationaalinen työnjako kilpailua viisaampi strategia? Ovatko miehet geneettisesti ohjelmoituja kuluttavampaan kilpailuvietin kalvamaan elämään kuin naiset? Vai onko se kulttuurin tuotetta? Naisetko panevat miehet kilpailemaan?

Varat lakisääteiseen vanhuudenturvaamme otetaan nyt kuin sumuverhon takaa. Lähes yhtä epäselvästi varat nyt kohdistetaan joillekin, jossakin ja kulutetaan johonkin. Onko tämä tietämättömyys viisasta riskinhallintaa tai sinisilmäistä uskoa siihen, että julkisen vallan kassan kautta kierätettävät varat hoituvat hyvin ilman kunnollisia tietojärjestelmiä? Pitäisikö julkisten sosiaalija terveyspalvelujemme kirjanpitoa kehittää niin, että riittävän totuudenmukaisesti tiedämme, keiltä varat otetaan ja keille ne kohdistetaan?

Pitäisikö nuorena kuolevien eläkejärjestelmään jättämien sisäisten perintöjen raha-arvot objektiivisesti laskea ja tehdä selväksi perikunnalle? Pitäisikö objektiivisesti laskea pitkään elävien vastakaismerkkisen sisäisen perinnön arvo, jotta saisimme lisää faktapohjaa puntaroida näkyvien ”ul-

koisten” perintöjen oikeudenmukaista verokohtelua? Nyt päättäjät näyttävät olevan huolissaan perillisten maksamista perintöveroista, vaikka perinnön saajista monet eivät välttämättä ole panneet rikkaa ristiin todella ansaitukseen verottoman tai vähäveroisen perintönsä. Paljon enemmän luopuvat ne, jotka vahingoista suurimman eli turhan varhaisen kuolemansa *lisäksi* pakotetaan jättämään vanhuudenturvajärjestelmään sisäisiä perintöjä pitempään elävien parempiosaiten tai parempionnistien hyväksi.

Nyt voimme vain teoreettisesti päätellä, että lakisääteisen vanhuudenturvamme sisällä, siis lakisääteisen ansioeläkejärjestelmämme sekä julkisen sairauden-, terveydenhoidon ja vanhustenhuollon järjestelmämme muodostaman kokonaisuuden sisällä, siirretään vuosittain hyvin suuret määrät varallisuutta ihmisiltä toisille. Olisi hyvä, jos saisimme päättelymme tueksi myös riittävän objektiivisia havaintoja näistä varallisuuden siirroista. Se, että nämä varallisuuden siirrot perustellaan sosiaalipolitiikalla, ei tee siirroista hyvin perusteltuja. Luultavasti suuri osa siirroista tapahtuu huono-osaisilta ja huono-onnisilta nuorena kuolevilta ihmisiltä hyväosaisemmille ja hyväonnisemmille pitempään eläville ihmisille. Ehkä siirrot lisäävät ihmisten eriarvoisuutta yli sukupolvien katsannossa? Ainakin asiaa kannattaisi tutkia.

Perustuslakimme 6. §:n mukaan ”ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vammaisuuden, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella”.

Kuitenkin Suomessa tuli 1.3.2006 voimaan laki, jonka mukaan ikäihmisen tulee olla 80 vuotta täyttänyt tai iästä riippumatta todella hyvin huonokuntoinen, käytännössä lähes vuoteeseen hoidettava Kelan erityishoitotuen saaja, ennen kuin ikäihminen tai hänen omaisensa voivat vaatia kunnalta subjektiivisena oikeutena, että tämän arkielämässä selviytymisen tarpeet objektiivisesti arvioidaan. Tarvearvio ei oikeuta palveluihin tai muuhun verorahoitukseen tukeen.

Tietääkseni näin korkeata alaikärajaa palvelutarpeen mittaukselle ei ole säädetty missään sivistysmaassa. Jos lain tarkoitus on ensiaskeleena pohjustaa tietä sille, että mahdollisesti jatkossa niukkenevia verovaroja suhteessa ikääntyvien suomalaisten tarpeisiin aletaan nykyistä määrätietoistemmin suunnata yli 80-vuotiaille, rikom-

meko perustuslakiamme ja teemmekö eettisen ja taloudellisen laskuvirheen?

Suurin osa 80 vuotta täyttäneistä on jo saanut selvän voiton lakisääteiseen eläkejärjestelmään uhraamilleen varoille. Eettisesti ei ole itsessään selvää, että heille kuuluisi pitkän iän perusteella kohdistaa lisää tukea myös verorahoitseite-

na vanhustenhuoltona. Tällaisen ikäsidonnanen hoivatakuun maksumiehiä olisivat erityisesti ne 70 prosenttia miehistä, jotka kuolevat ennen 80-vuotispäiväänsä ja joille lainlaatija ei nyt suo yhtäläistä mahdollisuutta päästä edes kahden tunnin mittaiseen palvelutarvearvioon.

KIRJALLISUUS

ELÄKETURVAKESKUKSEN ELÄKETILASTOT, erillinen tietopyyntö

HUJANEN, T. & MIKKOLA, H. & PEKURINEN, M. & HÄKKINEN, U. & TEITTO, E.: Terveysthuollon menot ikä- ja sukupuoliryhmittäin vuonna 2002. Aiheita 24/2004. Helsinki: Stakes, 2004

TILASTOKESKUKSEN VÄESTÖ- JA TASA-ARVOTILASTOT, osit-

tain erillisiä tietopyyntöjä

WHITEHEAD, M. & DAHLGREN, G.: Levelling up (part 1): A discussion paper on concepts and principles for tackling social inequities in health. WHO Collaborating Centre for Policy Research on Social Determinants of Health, University of Liverpool, 2006. [Http://www.euro.who.int/document/e89383.pdf](http://www.euro.who.int/document/e89383.pdf).